การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอีสานผ่านวรรณกรรมเพลง

A Study of Identity of Northern and Northeastern Regions through Song Literature

อนันต์ ลากุล[1] / Anan Lakul[1]

[1]Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University
Buri Ram 31000, Thailand

E-mail: Laungtaaon@hotmail.com

Abstract

This study aimed to explore identity of northern and northeastern region through the song literature. The result of study revealed that there was identity of northern and northeastern regions in 7 categories as follows: legend and history, geography, belief and religion, language and literature, music and dramatic art, tradition and lifestyle, representation of beauty, economics and society as follows: In northern region, there was identity of legend and history, and representation of beauty, music and dramatic art, geography, respectively, and representation of such identity resulted in perception of people toward northern region as the land of culture with long and glorious history , which was different from the northeastern region, in which representation of economics and society was mostly found, which was followed by music and dramatic art, tradition and lifestyle respectively, which resulted in perception of people toward northern region as the land of dessert and pervert, where people have to migrated and struggled to earn money, which was represented as the lower class of people. It could be said

that construction of concept thinking to use society of northern region and northeastern region in different angle resulted in viewpoint and perception of people both within and outside society, and though both regions have different concepts, the song literature of both regions, in turn, was full of pride of nativism which resulted mostly in the system of thinking and sense of nativism of native people.

Keywords: identity, literature, literature of song

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอีสานจากวรรณกรรมเพลง ผลการศึกษาพบอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอีสาน 7 ด้าน คือ ด้านตำนานและประวัติศาสตร์ ด้านภูมิศาสตร ด้านความเชื่อและศาสนา ด้านภาษาและวรรณกรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ด้านประเพณีวิถีชีวิต และภาพแทนความงาม เศรษฐกิจและสังคมดังนี้

ภาคเหนือ พบการนำเสนออัตลักษณ์ด้านตำนานและประวัติศาสตร์สูงสุด ตามด้วยด้านความงาม ด้านดนตรีนาฏศิลป์ และด้านภูมิศาสตร์ตามลำดับ โดยการนำเสนออัตลักษณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการรับรู้ของผู้คนที่มีต่อภาคเหนือว่าเป็นดินแดนแห่งวัฒนธรรมมีประวัติศาสตร์ยาวนาน รุ่งเรือง งดงาม ต่างจาก ภาคอีสาน พบการนำเสนอภาพแทนด้านเศรษฐกิจและสังคมมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านดนตรีนาฏศิลป์และด้านประเพณีวิถีชีวิต ตามลำดับส่งผลต่อการรับรู้ของผู้คนที่มีต่อภาคอีสานว่า เป็นพื้นที่กันดารยากจน ผู้คนต้องพลัดถิ่นดิ้นรนขายแรงแลกเงิน และมักถูกนำเสนอให้เป็นคนชั้นล่างของสังคม

ดังนั้น กล่าวได้ว่า การผลิตชุดความคิดเพื่อรับใช้สังคมเหนือและสังคมอีสานมีการนำเสนอในทิศทางต่างกันจึงส่งผลต่อมุมมองและการรับรู้ของผู้คนจำนวนมาก ทั้งจากคนในสังคมและนอกสังคม อนึ่ง แม้ทั้งสองพื้นที่มีการผลิตชุดความคิดและการรับรู้ทั้งด้านบวกและลบต่างกัน แต่วรรณกรรมเพลงกลับมีน้ำเสียงเปี่ยมล้นด้วยความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน ส่งผลต่อระบบความคิดและสำนึกรักบ้านเกิดของคนในพื้นที่อย่างมาก

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, วรรณกรรม, วรรณกรรมเพลง

บทนำ

ภาคเหนือและภาคอีสาน ดินแดนแห่งอารยธรรมโบราณ ที่มั่งคั่งรุ่งเรืองมาแต่ครั้งอดีต เมืองคู่แฝด อาณาจักร “ล้านนา” “ล้านช้าง”สองนครที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ขนบประเพณี รวมถึงดนตรีและภาษาพูดเฉพาะตน แผ่นดินที่ถูกหล่อเลี้ยงด้วยวิถีแห่งพุทธ สอดประสานกันไปอย่างเนิบช้า ทานกระแสของโลกยุคทุนนิยมที่ต่างคนต่างต้องขวนขวายเร่งรีบแข่งกับเวลา แอ่งอารยะของบรรพชนที่สั่งสม สืบทอด และส่งผ่านทานเวลามาจวบจนปัจจุบัน ซึ่งก่อให้เกิดศาสตร์และศิลป์อันแสดงถึงลักษณะเฉพาะทั้งในด้านภาษา ประเพณี วิถีชีวิตและบทเพลง โดยเฉพาะด้านงานเพลงซึ่งเข้าถึงผู้คนได้ง่าย ทั้งยังมักมีการสร้างและผลิตซ้ำอยู่บ่อยครั้ง งานเพลงเหล่านั้นจึงมีบทบาทและความสำคัญยิ่งในการประชาสัมพันธ์ลักษณะเฉพาะตนให้คนท้องถิ่นอื่นรับรู้ และเสมือนเครื่องมือเก็บรวบรวมชุดข้อมูลของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

The Royal Institute (1999) ให้ความหมายของเพลง หรือบทเพลงคือคำประพันธ์สำหรับขับร้อง คำร้อง เนื้อร้อง หรือ บทร้อง สอดคล้องกับ Common (2012) ซึ่งให้ความหมายของบทเพลงว่า คือ ถ้อยคำที่นักประพันธ์เรียงร้อยหรือเรียบเรียงขึ้น ซึ่งประกอบด้วย เนื้อร้อง ทำนอง จังหวะ ทำให้เกิดความไพเราะสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟัง มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์ทั้งด้านการเลือกสรรคำที่ใช้ในการแต่ง การเรียบเรียงประโยคและการใช้โวหาร เพลงนั้นอาจให้ข้อคิดแก่ผู้ฟังในการดำเนินชีวิตด้วยสำเนียงขับร้อง ทำนองดนตรี กระบวนวิธีรำระบำ โดยเพลงสร้างสรรค์จากเครื่องดนตรีหรือการขับร้อง

จากคำกล่าวข้างต้น งานเพลงจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่จดจารึกหน้าประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์อันมีชีวิตและโลดแล่นอยู่ในจิตวิญญาณ และสำนึกร่วมของผู้เสพทั่วไป เป็นดั่งคลังข้อมูลอัตลักษณ์ของกลุ่มคนในท้องถิ่น ณ ช่วงเวลานั้น ๆ เฉกเช่นเดียวกับเพลง หรืองานเพลงในท้องถิ่นเหนือและถิ่นอีสาน ซึ่งมีงานเพลงอันเป็นลักษณะเฉพาะตน แฝงด้วยแนวความคิดความเชื่อทุกกระเบียด รวมถึงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง จนเกิดบทเพลงที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น “เหนือ”“อีสาน”

ด้วยผู้ศึกษาเล็งเห็นปรากฏการณ์บางอย่างที่กำลังเกิดขึ้นในแวดวงวรรณกรรมเพลงท้องถิ่นเหนือและถิ่นอีสานโดยเฉพาะในงานเพลงของศิลปินกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีการสร้างภาพและบรรจุชุดความคิดของท้องถิ่นไว้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาวรรณกรรมเพลงดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความฉบับนี้จะเกิดประโยชน์สูงสุด และช่วยธำรงรักษามรดกล้ำค่าของบรรพชนไว้

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นภาคเหนือและภาคอีสานผ่านวรรณกรรมเพลง

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาจากนักร้องทั้งหมด 6 ท่าน โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีผลงานโดดเด่น
   - 1.1 ธีราพร บุญพรหม (ไม้เมือง)
   - 1.2 สุนทรี เวชานนท์ (คำหล้า)
   - 1.3 พิพัฒน์พงษ์ ศรีคีตกรหริทาส (ขวัญชัย)
   - 1.4 อรทัย ดาบคำ (ต่าย)
   - 1.5 มนต์ชัย รักษาชาติ (ไหมไทย)
   - 1.6 ประยูร ศรีจันทร์ (ไผ่)
2. ศึกษาจากงานเพลงทั้งหมด18เพลง คือ

2.1 ล่องแม่ปิง	2.2 วิถีคนเมือง
2.3 ล้านนาไทย	2.4 กุหลาบเวียงพิงค์
2.5 นพบุรีศรีนครพิงค์ฯ	2.6 แว่นฟ้าเวียงพิงค์
2.7 ฝากไว้ในล้านนา	2.8 ลังกาพินธ์
2.9 ทิพย์ดารา	2.10 ดอกหญ้าในป่าปูน
2.11 กินข้าวหรือยัง	2.12 อีสานลำเพลิน
2.13 เสียงแคนจากแมนชั่น	2.14 มนต์เพลงลูกอีสาน
2.15 บ่าวพันธุ์พื้นเมือง	2.16 คนบ้านเดียวกัน
2.17 สาวกันตรึม	2.18 ฝนรินในเมืองหลวง

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ประยุกต์ใช้แนวคิดของ YotKaeo (2017) ซึ่งศึกษาอัตลักษณ์ของคนล้านนาจากบทเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่ขับร้องโดย อบเชย เวียงพิงค์ โดยการศึกษาดังกล่าว แบ่งการศึกษาอัตลักษณ์ออกเป็น 8 ด้าน คือ ด้านประเพณี ด้านภาษา ด้านอุปนิสัย

ด้านสตรีล้านนา ด้านสถานที่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านอาหาร และด้านดนตรีซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดข้างต้นมาปรับใช้ในการศึกษา

ผลการศึกษา

จากการศึกษา ผู้ศึกษาเห็นว่าตัวบทเหล่านี้มีอิทธิพลในการถ่ายทอดความคิดความเชื่อต่าง ๆ ไปสู่กลุ่มผู้ฟัง ทั้งกลุ่มผู้ฟังหลักคือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคอีสานของไทย และกลุ่มผู้ฟังรอง คือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งยังถูกผลิตและนำเสนอบ่อยครั้ง ทำให้เกิดภาพจำในท้องถิ่นนั้นโดยผลการศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและภาคอีสานผ่านวรรณกรรมเพลง มีรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอีสานผ่านวรรณกรรมเพลง

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและถิ่นอีสานผ่านวรรณกรรมเพลง โดยศึกษาจากศิลปิน 6 ท่าน จากตัวบท (Text) หรืองานเพลง จำนวน 18 เพลง พบอัตลักษณ์ถิ่น 7 ด้าน ดังนี้

1. อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและถิ่นอีสานที่ปรากฏอัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ พบว่า บทเพลงของภาคเหนือ มีการนำเสนอสูงสุด คือ เพลงฝากไว้ในล้านนา แว่นฟ้าเวียงพิงค์ นพบุรีศรีนครพิงค์ฯ ทิพย์ดารา ล้านนาไทย ลังกาพินธ์ ส่วนภาคอีสานพบการนำเสนอน้อยสุดในงานเพลงสาวกันตรึม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แดนดินถิ่นนี้นพบุรีศรีนครพิงค์”“ฮ้อยฮอมฮักฮ่วมใจ ยอง ลื้อ เขิน ไต จาดเจื้อคนเมือง”

(Waenfawiangphing by Sikhitakonharithat)

“มาเมืองสุรินทร์ถิ่นวัฒนธรรมงามตา” “อ้ายหลงฮักสาวขะแมร์ กราบไหว้วอนขอพ่อสุริยะวรมัน”

(Saokantruem by Sichan)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่ามีการบรรจุชุดความคิดทางด้านเชื้อชาติและ

ประวัติศาสตร์มากมาย ใน งานเพลงภาคเหนือ มีการสร้างภาพแทนและจุดร่วมที่เหมือนหรือคล้ายกัน กล่าวคือ พูดถึงความเป็นมาของการตั้งเมืองเชียงใหม่ เมืองหลวงศูนย์กลางราชธานีของอาณาจักรล้านนา นครแห่งนี้ล่วงกาลผ่านเวลามาแล้วประมาณ 700 กว่าปี เป็นเมืองแห่งศรัทธา พญามังรายมหาราช และสามกษัตริย์เป็นผู้สถาปนาสร้างไว้พระเจ้าติโลกราชพระเมืองเกษเกล้ามหาเทวีจิระประภา พระเจ้ากือนาเจ้ากาวิละเจ้านางทิพย์ช้าง พระราชชายาเจ้าดารารัศมี ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และการดำรงอยู่ของอาณาจักรล้านนา นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการสละเลือดเนื้อเพื่อแลกมาซึ่งแผ่นดินให้อนุชนรุ่นหลังได้อยู่อาศัยกินดีมีสุข ทั้งยังกล่าวย้ำถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันภายใต้ม่านฟ้าเวียงพิงค์ ซึ่งประกอบด้วยหลายชาติพันธุ์ อาทิไทยวน ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ ลาว และคนไตทั่วไป โดยผู้แต่งมุ่งให้อนุชนรุ่นหลังเห็นความสำคัญและเกิดสำนึกร่วมในชาติพันธุ์ เกิดความภูมิใจพร้อมกับการหวงแหนในรากเหง้าแห่งบรรพชน เป็นเสมืออนุสรณ์ให้ลูกหลานเรียนรู้ รู้จักประวัติศาสตร์และผู้มีคุณูปการต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์แห่งดินแดนล้านนา โดยถูกผนวกไว้ในบทเพลงที่สื่อเข้าถึงจิตใจของผู้คนได้ง่ายและแทรกซึมได้อย่างแยบยล แต่ในทางกลับกัน พบว่า อัตลักษณ์ด้านนี้ปรากฏในวรรณกรรมเพลงถิ่นอีสานเพียงหนึ่งเพลงเท่านั้น คือ เพลงสาวกันตรึม

2. อัตลักษณ์ด้านภูมิศาสตร์

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและถิ่นอีสานปรากฏอัตลักษณ์ด้านภูมิศาสตร์ ในบทเพลงภาคเหนือ คือ เพลงฝากไว้ในล้านนา แว่นฟ้าเวียงพิงค์ นพบุรีศรีนครพิงค์ฯ ทิพย์ดารา วิถีคนเมือง ล่องแม่ปิง ล้านนาไทย ส่วนบทเพลงภาคอีสานคือ เพลงดอกหญ้าในป่าปูนอีสานลำเพลิน มนต์เพลงลูกอิสาน คนบ้านเดียวกัน สาวกันตรึม ฝนรินในเมืองหลวง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“มีสายน้ำแม่ปิงไหลอิงม่อนดอยสุเทพเตียมฟ้า “กำแพงแจ่งเมืองคือปิงงามทุกสิ่งเจ็ดร้อยปีผ่าน”

(Waenfawiangphing by Sikhitakonharithat)

“เป็นที่ราบสูงอันกว้างใหญ่ที่ไผต่อไผเอิ้นว่าแผ่นดินอีสานมีสายน้ำโขง ชี มูล หล่อเลี้ยง”

(Monphleng luk Isan by Raksachat)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่าผู้แต่งมุ่งสร้างภาพแทนให้เชียงใหม่เมืองหลวงแห่งอาณาจักรล้านนา แห่งนี้ ให้เป็นพระราชอาณาจักรแห่งความอุดมสมบูรณ์ มั่งคั่งด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เมืองอันเป็นมาตุภูมิหรือแผ่นดินแม่ แม่ผู้เป็นดั่งต้นกำเนิดของแม่น้ำ 4 สาย คือ แม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน แม่น้ำอันเปรียบเสมือนเส้นเลือดสายใหญ่ที่ไหลหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของผู้คนทั้งสองฝั่งมาเป็นเวลาช้านาน ดินแดนที่โอบล้อมด้วยขุนเขา ภูผาสูงชัน อากาศเย็นตลอดทั้งปี อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณและดอกไม้นานาชนิดโดยบทเพลงล้วนผลิตชุดความคิดเหล่านี้ออกมาซ้ำ ๆ กัน พร้อมกับนำเสนอภาพความงามแห่งล้านนาสู่ผู้ฟังภายนอกส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ของผู้คนทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ด้านทางตรง บทเพลงกล่าวถึงเมืองแห่งภูเขาสูงเสียดฟ้า หน้าผาสูงชัน บรรยากาศดี ด้านทางอ้อม คือ บ่งบอกลักษณะผู้คน ด้วยลักษณะทางภูมิประเทศเป็นตัวกำหนดลักษณะท้องถิ่น อาทิ ภูมิศาสตร์ด้านพื้นที่ ภูเขา หุบผาสูงชัน ม่านหมอก อากาศเย็นตลอดปี ทำให้การเดินทางไม่สะดวกเข้าถึงยาก จึงส่งผลต่อบุคลิกและนิสัยของคนเมือง ทำให้ผู้คนในถิ่นนั้นมีนิสัยรักสงบ เยือกเย็น และมีวิถีชีวิตเป็นไปอย่างเชื่องช้าซึ่งมีอิทธิพลต่อชุดความคิดที่ถูกบรรจุลงในบทเพลงเหล่านี้ตรงกันข้ามกับ วรรณกรรมเพลงอีสานซึ่งมักบอกเล่าเรื่องราวของที่ราบสูงอันกว้างใหญ่ สายน้ำโขง และแม่น้ำชี มูล ที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิต พร้อมกับท้องทุ่งอันแห้งแล้งกันดาร ซึ่งเป็นภาพแทนที่ต่างจากภาคเหนือชัดเจน

3. อัตลักษณ์ด้านความเชื่อและศาสนา

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและถิ่นอีสานปรากฏอัตลักษณ์ด้านความเชื่อและศาสนาในบทเพลงภาคเหนือ คือ เพลงฝากไว้ในล้านนา แว่นฟ้าเวียงพิงค์ นพบุรีศรีนครพิงค์ฯ ทิพย์ดารา วิถีคนเมือง ล่องแม่ปิง ส่วนภาคอีสาน ไม่ปรากฏ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

“ป๊าดก้องกองแนแห่ไหว้สา ขโปนผีล้านนาปูจ่าบรรพชน”

(Fak wai nai lanna by Sikhitakonharithat)

“เจียงใหม่เป็นเมืองแห่งพระศาสนา” “บุญปารมีแห่งพระเจ้ากือนา พระศาสนาฮุ่งเฮืองเป็นสะหรี”

(Nopburi si nakhonphing by Sikhitakonharithat)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นมุมมองและภาพของสังคมเหนือได้ชัดขึ้นและมองเห็นนัยยะที่ผู้แต่งต้องการส่งสารที่ปรากฏในงานเพลง กล่าวคือ ผู้แต่งต้องการนำเสนอภาคเหนือให้เป็นเมืองแห่งศรัทธาความเชื่อ ดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา ชาวเมืองมีวิถีชีวิตผูกพันกับศรัทธาและธรรมะพร้อมกับนำเสนอความเชื่อในการบูชาพระธาตุ โดยเฉพาะพระธาตุดอยสุเทพ อันเปรียบเสมือนศูนย์รวมศรัทธาเป็นดั่งเพชรยอดมงกุฎแห่งอาณาจักรล้านนา ความเชื่อต่อพระเถระผู้ทรงคุณวิเศษ โดยเฉพาะครูบาเจ้าศรีวิชัย ตนบุญแห่งล้านนา ที่ได้รับความเคารพสูงสุด

นอกจากนั้น ผู้แต่งยังต้องการเสริมให้ภาคเหนือดูดึงดูดและทรงคุณค่า ด้วยการใช้ความเชื่อเรื่องโชคลาภและความเป็นสิริมงคล อาทิ หากอยู่ที่เชียงใหม่ จะร่ำรวยมีความสุข หากมีเงินหมื่น จะมีเงินแสนเงินล้าน และด้วยล้านนามีคนจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้แต่งจึงต้องการชี้ให้เห็นจุดร่วมของความเชื่อของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ที่ดำเนินวิถีชีวิตในครรลองเดียวกัน โดยใช้ความเชื่อการนับถือผีและศรัทธาต่อบรรพชนผู้ล่วงลับอันเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ และสื่อวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มคนที่ใช้ภาษาตระกูลไท-กะได ซึ่งอาศัยอยู่ในภาคเหนือ โดยเฉพาะการนับถือผีบรรพบุรุษ อันเป็นลักษณะร่วมที่โดดเด่น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเพลงล้านนา มีความพยายามในการผลิตชุดความเชื่อด้านศาสนาพุทธและการนับถือผีขึ้นมาเพื่อรับใช้สังคมล้านนาผ่านบทเพลงได้อย่างแยบยล ซึ่งนี่อาจเป็นเป้าหมายของการเขียนเพลงเหล่านี้ขึ้นมาอย่างแท้จริงแต่น่าแปลกใจว่า ในบทเพลงอีสาน ไม่ปรากฏการนำเสนอในด้านนี้

4. อัตลักษณ์ด้านภาษาและวรรณกรรม

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและถิ่นอีสานปรากฏอัตลักษณด้านภาษาและวรรณกรรมในบทเพลงภาคเหนือ คือ เพลงฝากไว้ในล้านนา แว่นฟ้าเวียงพิงค์ นพบุรีศรีนครพิงค์ฯ ล้านนาไทย ส่วนภาคอีสานคือ เพลงบ่าวพันธุ์พื้นเมือง คนบ้านเดียวกัน สาวกันตรึม ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

“อักษรธรรมล้านนาใบลานปั๊บษา” “กำเมืองกำบ่าเก่าเล่าหยาย”

(Fak wai nai lanna by Sikhitakonharithat)

“หวานล้ำกำอู้กำจา”

(Waenfa wiang phing by Sikhitakonharithat)

“พูดจาภาษาขแมร์”

(Sao Kan Truem by Sichan)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่ามีการบรรจุชุดความคิดทางด้านอักษรและภาษาเข้าไว้ในงานเพลงทั้งภาคเหนือและอีสานโดยภาคเหนือได้แทรกเอาลักษณะของภาษาทั้งรูปอักษรและภาษาพูดที่เฉพาะตน โดยใช้ตัวเมืองและตัวธรรมล้านนาในการจดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ และพูดสื่อสารด้วยคำเมืองโดยภาษาล้านนาถือเป็นภาษาในตระกูลไท มีลักษณะเด่น คือ มีเสียงวรรณยุกต์ 6 เสียง นิยมใช้เสียง /ฮ/ แทน เสียง /ร/ และเสียง /จ/แทน เสียง /ช/ ในภาษาไทย มีสำเนียงคล้ายคลึงและใกล้ชิดกับภาษาไทยอีสานและภาษาลาว โดยเนื้อเพลงสะท้อนให้เห็นว่า ผู้แต่งเพลงต้องการนำเสนอหรือชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับภาษาเหนือในสังคมล้านนา กล่าวคือปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ไม่สนใจภาษาถิ่นของตน เด็กรุ่นใหม่อ่านภาษาหรือตัวหนังสือที่เรียกว่าตัวเมือง หรืออักษรธรรมล้านนาไม่ได้ และที่น่าเป็นห่วงไปกว่านั้น คือ คนเมืองรุ่นใหม่ เริ่มสื่อสารด้วยคำเมืองไม่ได้ ด้วยวาทกรรมกระแสหลักจากส่วนกลางควบคุมและครอบงำไว้ กอปรกับสำนึกร่วมในความเป็นล้านนาเริ่มลดน้อยลงในกลุ่มคนปัจจุบัน ผู้แต่งจึงส่งสารผ่านงานเพลงออกมาในเชิงวิงวอนและน้อยเนื้อต่ำใจที่ลูกหลานในปัจจุบันไม่เห็นคุณค่า และอายในการสื่อสารด้วยภาษาพื้นเมืองและปฏิเสธตัวตนความเป็นคนล้านนา ในทางกลับกันในแวดวงวรรณกรรมเพลงอีสาน กลับนำเสนอความเป็นท้องถิ่นอีสานอย่างชัดเจนและไม่ปฏิเสธภาษาแม่ของตนโดยมีหลายงานเพลง มักนำเสนอวัฒนธรรมถิ่นอีสานเหนือ อาทิ ในบทเพลงบ่าวพันธุ์พื้นเมือง หรือในอีสานใต้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขมรถิ่นไทยล้วนแสดงออกถึงความภูมิใจในภาษาของตน ชวนให้คิดว่า ในอนาคตวัฒนธรรมอีสานอาจได้รับความนิยมเทียมเท่าวัฒนธรรมกระแสหลักได้

5. อัตลักษณ์ด้านดนตรีนาฏศิลป์

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและถิ่นอีสานด้านดนตรีนาฏศิลป์ในบทเพลงภาคเหนือ คือ เพลงฝากไว้ในล้านนา แว่นฟ้าเวียงพิงค์ วิถีคนเมือง ล่องแม่ปิง ส่วนภาคอีสาน คือ เพลงอีสานลำเพลิน เสียงแคนจากแมนชั่น มนต์เพลงลูกอิสาน สาวกันตรึม ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

“ปี่จุ่มค่าวจ้อยซอเสียงปินสล้อ ซอล่องน่านนานมา” “สะล้อซอซึงวอน ม่วนล้ำเมืองคน”

(Fak wai nai lanna by Sikhitakonharithat)

“ม่วนงันสรรค์เล่าดุริยดนตรี” “กอยสาวงามจ่างฟ้อนยิ้มแย้มยับต้อน แขกแก้วมาเมือง”

(Nopburi si nakhon phing by Sikhitakonharithat)

“ใจมีแต่เสียงแคนซิ่งจังหวะ ลำเซิ้ง ลำเต้ย ลำเดิน ลำเพลิน ลำแพน ขับกล่อมทางเดินคลอนแคลน”

(Mon phleng luk Isan by Raksachat)

“เสียงแคนผู้ใดเว้าวอนตีกลองน้ำเพลิดเพลินสิโอ่ลำ มาลงฟ้อนอีสานลำเพลิน”

(Isan lam phloen by Dapkham)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่าผู้แต่งพยายามบรรจุชุดคำที่เกี่ยวกับดนตรี วงดนตรีพื้นเมืองและนาฏศิลป์พื้นเมืองของชาวเหนือเอาไว้หลากหลาย อาทิ วงสะล้อซอซึง[1] วงซอล่องน่าน[2] วงปี่จุ่ม ปี่จุ่ม ค่าวจ้อยซอ ซึง ฆ้องกลองแน พิณ พิณเพียะหรือแม้กระทั่งนาฏยลีลาการฟ้อน เช่น การฟ้อนเจิงลาย ล้วนกล่าวถึงอัตลักษณ์ตัวตนของชาวล้านนาทั้งสิ้น เครื่องดนตรี นาฏศิลป์ และชื่อเรียกต่าง ๆ ล้วนถูกกำหนดขึ้นและเป็นลักษณะเฉพาะของภาคเหนือ หรือในกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาจักรล้านนา นอกจากกลวิธีการนำเสนอดนตรีและนาฏศิลป์ต่าง ๆ ที่ผู้แต่งต้องการสื่อแล้ว ผู้แต่งยังทำให้เห็นถึงกระบวนการและบริบทที่เหมาะแก่การนำดนตรีหรือการฟ้อนมาแสดงโดยใช้บทเพลงเป็นสื่อ เช่น การเล่นเจิงลาย นิยมเล่นไปพร้อมกับการฟ้อน การตีกลองตีฆ้องการเป่าแน มักเล่นในพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ต้องรำหรือฟ้อนต้อนรับ ดังในงานพิธีทูลพระขวัญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ[3] เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นอัตลักษณ์ที่ผู้แต่งพยายามสื่อและแทรกในเนื้อเพลง และทำให้ผู้ฟังหรือผู้รับสารเสพอรรถรส

---

[1]วงสะล้อซอซึง หมายถึง วงดนตรี ที่นำเอาเครื่องดนตรี ประเภทเครื่องสายของภาคเหนือ คือ ซึงสะล้อ และเครื่องประกอบจังหวะมาบรรเลงรวมกันเป็นวง ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในภาคเหนือ เป็นวงดนตรีพื้นบ้านของท้องถิ่นล้านนา

[2]วงซอล่องน่าน ซอล่องน่านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ ซอพระลอ” หรือ “ซอน้อยไชยยา” ซอทำนองนี้มีจังหวะลีลาค่อนข้างช้า อ่อนหวาน ซอล่องนานเป็นลักษณะเฉพาะของ จังหวัดน่าน

[3]งานพระราชพิธีทูลพระขวัญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ณ สนามโรงเรียนยุพราชฯ พ.ศ. 2501

เนื้อหาด้านดนตรีนาฏศิลป์เหล่านี้แบบไม่รู้ตัว อันเป็นการบรรจุชุดความคิดและการรับรู้ไว้ได้อย่างแยบยล สอดคล้องกับภาคอีสานซึ่งมักมีการนำเสนอในด้านนี้ค่อนข้างสูงเฉกเช่นเดียวกัน หรืออาจจะด้วยนิยามของความเป็นคนอีสานที่ชอบสนุกสนาน จึงทำให้ในบทเพลงอีสานมีการบรรจุชุดความคิดเหล่านี้

6. ด้านประเพณีวิถีชีวิต

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและถิ่นอีสานปรากฏอัตลักษณ์ด้านประเพณีวิถีชีวิตในบทเพลงภาคเหนือ คือ เพลงฝากไว้ในล้านนา แว่นฟ้าเวียงพิงค นพบุรีศรีนครพิงค์ฯ วิถีคนเมือง ส่วนภาคอีสาน คือ เพลงอีสานลำเพลิน เสียงแคนจากแมนชั่น มนต์เพลงลูกอีสาน บ่าวพันธุ์พื้นเมือง คนบ้านเดียวกัน สาวกันตรึม ฝนรินในเมืองหลวง ซึ่งพบมากที่สุดรองจากภาพแทนด้านความงาม และเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

“นุ่งซิ่นเกล้ามวยเหน็บดอกเอื้อง” “เก็ดหม้ำปื้นเมืองนุ่งผ้าต้อยฮ้อยจาย”

(Fak wai nai lanna by Sikhitakonharithat)

“ปี๋ใหม่ สงกรานต์จุ้มเย็น”

(Waenfa wiang phing by Sikhitakonharithat)

“ถือฮีตสิบสอง คองสิบสี่โบราณ”

(Mon phleng luk Isan byRaksachat)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่า วรรณกรรมเพลงล้านนามีการนำเสนอภาพด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนเมืองที่มีความสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ อาทิ ผ้ากับคนเมือง ผู้หญิงล้านนาต้องนุ่งผ้าซิ่นตีนจก ผู้ชายต้องนุ่งผ้าโจงกระเบนมีชาย การแต่งกายกับคนเมือง ผู้หญิงต้องเกล้าผมมวยทัดดอกเอื้อง ผู้ชายต้องสักขาลายถึงท้อง (ลาวพุงดำ) การสร้างวัดหรือศาสนาคารต่าง ๆ มีการใช้ช่างเฉพาะด้าน เช่น ช่างปิดทองทาสี ช่างติดกระจก ช่างขึ้นลายปูนปั้น ช่างสลักแกะไม้ ช่างเครื่องเงินเครื่องเขินฉัตร ร่ม เครื่องสูงต่าง ๆ ล้วนสร้างขึ้นเองด้วยฝีไม้ลายมือของชาวล้านนา คนเหนือเรียกว่าสล่า (ช่าง) มีการให้ชุดความคิดเกี่ยวกับประเพณี เช่น ประเพณ ยี่เป็ง ประเพณีปี๋ใหม่เมือง

(สงกรานต์) ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีบวชลูกแก้ว ล้วนแล้วแต่บ่งบอกตัวตนและที่มาของกลุ่มคน และสิ่งเหล่านี้คือลักษณะร่วมของผู้คนที่เรียกตนเองว่า “คนเมือง” ในทางกลับกัน ในแวดวงวรรณกรรมเพลงอีสานกลับพยายามนำเสนอภาพความเป็นพื้นถิ่น บอกเล่าเรื่องราวความเป็นอยู่ที่อยู่กับไร่นา วิถีชีวิตที่เรียบง่ายอิงอาศัยธรรมชาติ หากินตามธรรมชาติ ดำรงอยู่โดยยึดขนบธรรมเนียมประเพณี ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ตลอดจนเล่าถึงเรื่องราวความกันดารแร้นแค้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อทัศนะและการรับรู้ของผู้คนภายนอกเมื่อมองชาวอีสาน

7. ภาพแทนความงาม เศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและถิ่นอีสานปรากฏอัตลักษณ์ด้านภาพแทนความงาม เศรษฐกิจและสังคมในบทเพลงภาคอีสาน คือ เพลงดอกหญ้าในป่าปูน กินข้าวหรือยัง อีสานลำเพลิน เสียงแคนจากแมนชั่น มนต์เพลงลูกอิสาน บ่าวพันธุ์พื้นเมือง คนบ้านเดียวกันฝนรินในเมืองหลวง ซึ่งพบว่า มีการนำเสนอสูงที่สุด ส่วนภาคเหนือ คือ เพลงกุหลาบเวียงพิงค์ วิถีคนเมือง ล่องแม่ปิง ล้านนาไทย ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

“กุหลาบเมืองไหนทั่วดินแคว้นในแดนสยามยังบ่เทียมเทียบเท่าความงาม เปรียบดังสาวชาวพิงค์งามเหลือ”

(Kulap wiang phing by Wechanon)

“คนงาม ๆ ต้องงามคู่ความเด่นดีต้องฮักศักดิ์ศรีของกุลสตรี แม่ย่าแม่หญิง”

(Long mae ping by Wechanon)

“คนอยู่แมนชั่นยังเป่าแคนหวานซ้ำบ่ย่านอายยืนยันว่าเจ้าของเป็นไผออนซอนน้ำใจเจ้าของเสียงแคน”

(Siang khaen chak maenchan by Raksachat)

“เรียนต่ำงานทำลำบากแต่อ้ายก็ฮักศักดิ์ศรีภูมิใจได้เป็นคนดีถึงบ่ค่อยมีเงินใช้”

(Mon phleng luk Isan by Raksachat)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่า วรรณกรรมเพลงภาคเหนือ พยายามนำเสนอความ

สงบเยือกเย็น ความสวยงาม สังคมผู้ดี และเศรษฐกิจที่อิงอาศัยระหว่างกัน โดยเฉพาะเรื่องความงามของผู้คนและทัศนียภาพ ต่างจากวรรณกรรมเพลงภาคอีสาน ซึ่งไม่ปรากฏภาพแทนทางด้านความงาม ในทางกลับกัน พบการนำเสนอภาพของการถูกกดขี่และถูกกระทำให้เป็นพลเมืองชั้นสองของสังคม ไม่มีปากเสียงและสิทธิใด ๆ ด้วยมักถูกนำเสนอให้เป็นคนชั้นสองของสังคมบ่อยครั้ง จึงเกิดการรับรู้ว่าสังคมอีสาน มักขายแรงแลกเงิน ดังนั้น วรรณกรรมเพลงจึงมิใช่เพียงบทเพลงที่สร้างขึ้นเพื่อบำบัดความเหงาและสร้างความบันเทิงให้กับคนในสังคม แต่วรรณกรรมเพลงยังเปรียบเสมือนพื้นที่ต่อรองเชิงอำนาจในสังคมอีกด้วย อนึ่ง แม้ภาคเหนือและอีสานจะมีการผลิตชุดความคิดความเชื่อผ่านวรรณกรรมเพลงต่างกัน แต่น้ำเสียงของบทเพลงทั้งสองภูมิภาคกลับเต็มเปี่ยมไปด้วยความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตน ซึ่งส่งผลต่อระบบความคิดของผู้คนในสังคมทั้งสองอย่างมาก

จากการศึกษาเปรียบเทียบข้างต้น พบว่าอัตลักษณ์ที่ปรากฏในงานเพลงทั้งสองพื้นที่ต่างมีการสร้างชุดความคิดความเชื่อและนำเสนอในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ผ่านการผลิตแนวคิดและการผลิตวาทกรรมเหล่านี้ขึ้นมาซ้ำ ๆ จึงส่งผลต่อการรับรู้ และภาพจำที่ส่งผลให้สองภูมิภาคมีพัฒนาการ ภาพแทน และถูกทำให้เป็นจากสายตาของคนภายนอก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางแสดงความถี่การนำเสนออัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอีสาน ดังนี้

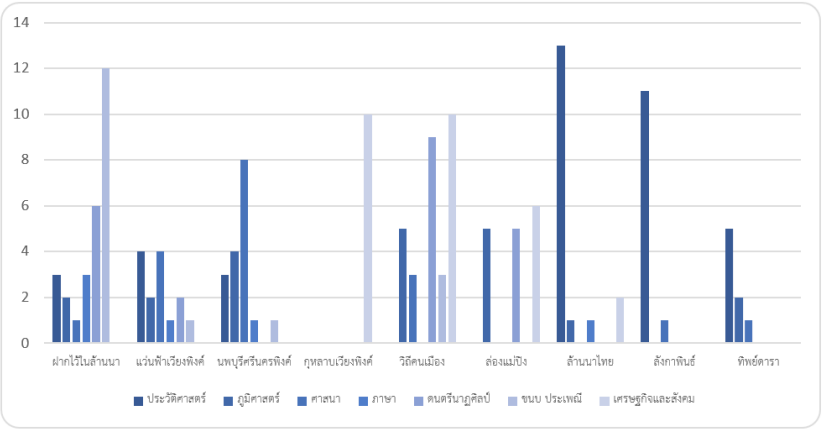
ตารางที่ 1 ตารางแสดงความถี่การนำเสนออัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอีสาน

ที่	ชื่อเพลง	ประวัติฯ	ภูมิศาสตร์	ความเชื่อ/ศาสนา	ภาษา/วรรณกรรม	ดนตรี/นาฏศิลป์	ประเพณี/วิถีชีวิต	เศรษฐกิจ/สังคม/งาม
1.	ฝากไว้ในล้านนา	3	2	1	3	6	**12**	
2.	แว่นฟ้าเวียงพิงค์	4	2	4	1	2	1	
3.	นพบุรีศรีนครพิงค์ฯ	**13**	4	8	1		2	
4.	กุหลาบเวียงพิงค์							10*[4]
5.	วิถีคนเมือง		5	3		9	3	10*
6.	ล่องแม่ปิง		5			5		6*
7.	ล้านนาไทย	**13**	1		1			2*
8.	ลังกาพินธ์	**11**		1				
9.	ทิพย์ดารา	**5**	2	1				
10.	ดอกหญ้าในป่าปูน		2					**7**
11.	กินข้าวหรือยัง							**9**

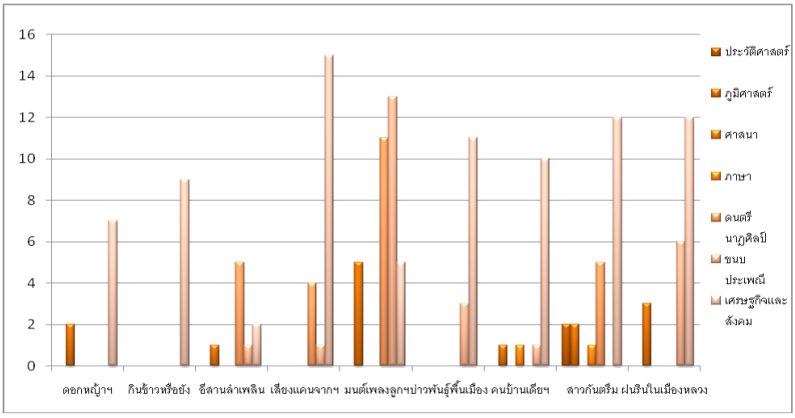
[4] อัตลักษณ์ หรือภาพแทนด้านความงาม

ที่	ชื่อเพลง	ประวัติฯ	ภูมิศาสตร์	ความเชื่อ/ศาสนา	ภาษา/วรรณกรรม	ดนตรี/นาฏศิลป์	ประเพณี/วิถีชีวิต	เศรษฐกิจ/สังคม/งาม
12.	อีสานลำเพลิน		1			**5**	1	2
13.	เสียงแคนจากแมนฯ					4	1	**13**
14.	มนต์เพลงลูกอิสาน		5			11	**13**	5
15.	บ่าวพันธุ์พื้นเมือง				1		3	**11**
16.	คนบ้านเดียวกัน		1		1		1	**10**
17.	สาวกันตรึม	2	2		1	**5**		
18.	ฝนรินในเมืองหลวง		3				6	**12**

จากตาราง 1 จะเห็นว่าภาคเหนือ และอีสาน พยายามนำเสนอตัวตนในทิศทางที่ต่างกัน ภาคเหนือมีความพยายามเชื่อมโยงบทเพลงให้เข้ากับประวัติศาสตร์ค่อนข้างสูง กอปรกับนำเอาความเชื่อ ภาษา และนาฏศิลป์ชั้นสูงเข้าไว้ ซึ่งชุดความคิดเหล่านี้ถูกผลิตออกมาบ่อยครั้ง กระทั่งในเวลาต่อมา กลายเป็นภาพลักษณ์ของความเป็นภาคเหนือปัจจุบัน เช่น เดียวกับภาคอีสาน ซึ่งมีความพยายามในการนำเสนอตัวตนเช่นเดียวกัน แต่การนำเสนอนั้นกลับสวนทางกับภาคเหนือ โดยภาคอีสาน พยายามเล่าเรื่องของความทุกข์ยาก วิถีชีวิต และการกดขี่ทางชนชั้นมากกว่าสังคมเหนือ ซึ่งต่างกันชัดเจนและนำไปสู่การรับรู้ของผู้คนในถิ่นต่าง ๆ โดยสามารถศึกษารายละเอียดตามแผนภูมิ 1 และแผนภูมิ 2 ดังนี้

แผนภูมิ 1 แสดงความถี่การนำเสนออัตลักษณ์ถิ่นภาคเหนือในวรรณกรรมเพลง

แผนภูมิ 2 แสดงความถี่การนำเสนออัตลักษณ์ถิ่นอีสานในวรรณกรรมเพลง

จากแผนภูมิข้างต้น จะเห็นว่า ทิศทางการสร้างอัตลักษณ์ของวรรณกรรมเพลงท้องถิ่นเหนือ และอีสานต่างกันชัดเจน โดยภาคเหนือพยายามเล่าเรื่องเรื่องของตน ผ่านประวัติศาสตร์อันยาวนาน และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ในขณะเดียวกัน ภาคอีสานกลับให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลต่อการรับรู้ของคนภายนอกสังคมที่มองต่างกันอย่างสิ้นเชิง

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวรรณกรรมเพลงกับอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอัตลักษณ์ถิ่นอีสาน พบอัตลักษณ์ 7 ด้าน คือ ด้านตำนานและประวัติศาสตร์ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านความเชื่อและศาสนา ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิต และภาพแทนความงาม เศรษฐกิจและสังคม

ภาคเหนือ นำเสนออัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์สูงสุด ภาพแทนด้านความงาม ดนตรีและนาฏศิลป์ ภูมิศาสตร์ ความเชื่อและศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และด้านภาษาและวรรณกรรม ตามลำดับ ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้คนทั้งภายในและภายนอกสังคมว่า เป็นเมืองประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศและทัศนียภาพ ผู้คนมีมิตรไมตรี และวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า

ภาคอีสาน นำเสนอภาพแทนด้านเศรษฐกิจและสังคมแรงงานสูงสุด รองลงมาคือ ด้านดนตรีและนาฏศิลป์และด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ด้านภูมิศาสตร์ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านภาษาและวรรณกรรม ตามลำดับ ไม่ปรากฏอัตลักษณ์ด้านความเชื่อและศาสนา ซึ่งสวนทางกับภาคเหนือ ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้คนทั้งในและนอกสังคมว่า ผู้คนพลัดถิ่น ต่อสู้ดิ้นรน ภูมิประเทศแห้งแล้ง ผู้คนรักความสนุกสนาน

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือครั้งนี้ สอดคล้องกับ Yotkaeo (2017) ซึ่งศึกษาอัตลักษณ์ของคนล้านนาจากบทเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่ขับร้องโดย อบเชย เวียงพิงค์ พบว่า บทเพลงล้านนาสร้างอัตลักษณ์ 8 ด้าน คือ ด้านประเพณี ด้านภาษา ด้านอุปนิสัย ด้านสตรีล้านนา ด้านสถานที่ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านอาหาร และด้านดนตรี นอกจากนั้น งานเพลงเหล่านี้ยังถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบโต้กับค่านิยมจากส่วนกลางในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งในอนาคตหากงานเพลงเหล่านี้ยังถ่ายทอดเจตนารมณ์ต่อไป ค่านิยมจากส่วนกลางจะถูกลดบทบาทลงหรือถูกกลืนไปในที่สุด เป็นช่องทางให้วัฒนธรรมท้องถิ่นกลับมามีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมส่วนกลางอีกครั้ง

การศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นอีสานครั้งนี้ สอดคล้องกับ Kuson (2011) ซึ่งศึกษาอัตลักษณ์ชาวอีสานจาก 98 บทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดย ต่าย อรทัย พบว่าอัตลักษณ์ของชาวอีสานคือ ค่านิยม ความเชื่อวัฒนธรรมประเพณี การประกอบอาชีพ อาหารประจำท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมการแสดง และเครื่องดนตรี โดย Kro Thin ThaKhom and Chutharat (2012) ยังเสนอเพิ่มเติมว่า อัตลักษณ์ถิ่นอีสานกำลังจะถูกคลี่คลายและจะถูกสร้างให้เป็นพื้นที่ต่อรองเชิงวัฒนธรรมในอนาคต ซึ่งจากการศึกษาอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอีสานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในแต่ละท้องถิ่น กำลังพยายามสร้างอัตลักษณ์เพื่อแสดงความเป็นตัวตนและรับใช้สังคมท้องถิ่นนั้น ๆ

ดังนั้น กล่าวได้ว่า การนำเสนอวรรณกรรมเพลงของท้องถิ่นเหนือและอีสานที่ต่างกัน ก่อให้เกิดภาพแทนของผู้คนในสังคมที่มองภาคเหนือและภาคอีสานต่างกัน อนึ่ง น่าสังเกตว่าการสร้างอัตลักษณ์ถิ่นเหนือและอีสานผ่านบทเพลง มีการสร้างเพื่อตอบโต้วาทกรรมกระแสหลักหรือจากส่วนกลาง และใช้เป็นพื้นที่ต่อรองเชิงอำนาจในสังคมเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียม ด้วยเหตุนั้น วรรณกรรมเพลงจึงมิใช่เพียงตัวบทที่สร้างขึ้นเพื่อความบันเทิง จรรโลงใจและบำบัดความเท่าเทียมให้กับคนในสังคมเท่านั้น แต่วรรณกรรมเพลงยังถูกสร้างขึ้นเพื่อต่อรองกับส่วนกลางและแสดงตัวตนของท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย

Reference

YotKaeo, K. (2017). **Attalak khong khon lanna chak bot phleng luk thung kham mueang thi khap rong doi Opchoei Wiang Phing**. (in Thai) [An Identity of Lanna people from the northern country music recorded by Opchoei WiangPhing. Master's thesis. Chaing Mai Rajabhat University, Chiang Mai.

Common, B.T. (2011). **Phleng kap watthanatham: kan sueksak an chueam yong attalak lae watthanatham chum chon phan bot phleng khong sinlapin lanna**. (in Thai) [Music and Culture: a study of interconnection of identity and culture of community through the music of Lanna Artist]. Bangkok: Dhurakij Pundit University.

Common, B.T. (2012). **Phleng lae attalak watthanatham chum chon: Charan Manophet kap bot bat khong nak rop thang watthanatham dontri lanna**. (in Thai) [Music and Community's Cultural Identity: Charan Manopetch and his role as cultural warrior]. DhurakitBundit Communication Arts Journal, 6 (2): 145-179.

The Royal Institute. (2003). **Photchananukrom chabap ratchabandittayasathan phoso 2542**. (in Thai) [Thai Dictionary of Royal Institute]. (1sted.). Bangkok: Nanmee book.

Kro Thin Tha Khom, W. & Chutharat, S. (2012). **Mong Isan phan phleng Thai lukthung Isan: korani Sueksa phleng Thai luk thung Isan khong Tai Orathai**. (in Thai) [Thai Country Isan Music of Tai Orathai]. Master's thesis. Mahidol University, Nakhonprathom.